

יערימו חוק

ניתוח הצעת חוק הסדרת מעמדם
של בני הישיבות - מתווה ביסמוט
חשוון תשפ"ו

הקדמה

כידוע

הציבור החרדי נגרר על ידי השלטונות למצב שבו לפי החוק כלל בחורי הישיבות הקדושות הינם מבוקשים לגיוס ומוגדרים כעריקים החשופים לסנקציות שונות ואף לניסיונות מעצר. בשלב זה הסנקציות הם שלילת תקציבים מהישיבות, שלילת הסבסוד במעונות, ויתכן בהמשך גם ביטול ההנחה בתשלום ביטוח לאומי לבני הישיבות. כל זאת מלבד איום המעצר ואיסור היציאה מהארץ.

כמובן שמצב זה מקשה מאוד על הציבור החרדי וגורם לצורך להסדיר את מעמדם של בני הישיבות. במסגרת המאמצים להסדרה, דנים כעת במתווה יו"ר ועדת חוץ וביטחון ח"כ בועז ביסמוט, כאשר על אף שברור שהחוק שהוא מציע אינו ידידותי לעולם התורה, אך יתכן ויטענו שהוא הרע במיעוטו. אנו מבקשים בשורות הבאות להביא את התקציר של החוק ולרדת גם למשמעויות שלו, ולבסוף להשוות בין המצב שלאחר החוק לבין המצב כיום בהעדר חוק.

חשוב לציין, כידוע וכפי שיפורט להלן, ישנם בחוק המוצע יעדים גבוהים במיוחד כבר בשנים הראשונות, ברור הדבר שאם יעמדו ביעדים (המגיעים כבר בשנים הקרובות ל-50 אחוזים מעולם הישיבות!) מדובר בהרס נוראי ושינוי פני הציבור החרדי לחלוטין. אכן יש המצדדים לתמוך בחוק על מנת להרויח זמן, וכן מתוך תקווה שבהמשך תהיה אפשרות להסדר נוח יותר וכו', אמנם חשוב להבין את המשמעויות של התמיכה בחוק, ולזה באים הדברים שלהלן. (לגבי הטענה שעדיף לעמוד ביעדים ולהציל את בני הישיבות הנותרים נתייחס אי"ה בסוף הדברים).

לתגובות והערות a053353353@gmail.com

תקציר החוק

מתן דיחוי לבני ישיבות

שר הבטחון רשאי לדחות שירות לבן ישיבה העומד בתנאי החוק בהתחשב בצורכי הבטחון של מדינת ישראל¹. (סעי' 26 ד')

התנאים לדיחוי

בן ישיבה הלומד לפחות 45 שעות שבועיות לבחור 40 ש"ש לאברך, שאינו עוסק בשום עיסוק שהוא, והגיש תצהיר החתום על ידי מורשה חתימה מישיבה המוכרת ע"י משרד הבטחון. כמו כן קובע החוק שחופשות יתאפשרו רק באישור שר הבטחון. (סעי' 26 ה')

סנקציות מידיות על כלל בני הישיבות

יאסר על בן ישיבה להוציא רשיון נהיגה, לצאת מהארץ וכן ישללו ממנו נקודות זיכוי. כל זאת מיד בהיכנס החוק לתוקף בלי קשר לעמידה ביעדים ולכלל בני הישיבות. (סעי' 26 ט"ז 1)

יעדי הגיוס

החוק קובע יעדי גיוס שנתיים באופן מדורג, בשנה הראשונה 4,800 (כאשר היועמ"ש של הועדה דורשת להעלות ל-5,700) ולאחר מכן 5,760, 6,840, 7,920 ובשנה החמישית 50 אחוזים מכלל השנתון של בני הישיבות, כאשר בשנה השישית קובע החוק כי שר הבטחון יקבע את המספר לפי נתונים שונים אך בכל מקרה לא יפחת מ-50 אחוזים². שירות אזרחי בטחוני יכלל ביעדים רק עד 10 אחוז מהיעד³, כלומר 90 אחוזים מהיעד יהיו בשירות צבאי רגיל⁴. (סעי' 26 י"ג)

סנקציות במקרה של אי עמידה ביעדים

החוק קובע כי באם לא יעמדו ביעדים, כבר לאחר השנה הראשונה ישללו כל תקציבי הישיבות, (ראה הערה⁵), בנוסף יוטלו על כלל בחורי הישיבות הסנקציות הבאות: שלילת הנחה במעונות, שלילת הזכאות לקניית דירה בהנחה (כמו במחיר למשתכן וכדומה), ביטול ההנחה בתשלום ביטוח לאומי, וביטול הנחות בתחבורה ציבורית. כאשר בשנה השנייה והשלישית נוספות עוד סנקציות שונות, בין היתר ביטול הפטור ממס רכישה על דירה ראשונה ועוד. (ביטול הפטור ממס רכישה נשמע כמניעת הטבה, אך למעשה מדובר בהטלת מס לכל דבר, כאשר זוג חרדי שיקנה דירה ישלם תוספת של 100,000 ש"ח בממוצע מול זוג שאינו

1. ראה להלן בסיכום הדברים את המשמעות של תנאי זה.

2. כלומר המינימום הוא 50 אחוזים אך שר הבטחון יצטרך לדון בכמה להגדיל את היעד.

3. לשם השוואה בחוק לפיד גנץ 2022 היעדים שהיו כחצי מיעדי החוק הנוכחי, כללו כשליש ויותר משרתים בשירות לאומי אזרחי.

4. חשוב לציין שיעדים אלו גבוהים כפי שניים מיעדי הגיוס שנקבעו בחוקים קודמים כולל חוק לפיד גנץ (תיקון 26 לחוק שירות הבטחון 2022 שעבר בקריאה ראשונה) שם היעד לשנה הראשונה עמד על 2,100 מתגייסים, כאשר יעד של 4,800 נקבע רק לשנה העשירית! היעדים גם גבוהים פי שניים ממספרי גיוס החרדים בפועל בעשרים השנים האחרונות, כאשר המספר הגבוה ביותר היה כמחצית, כ-2,500 מתגייסים, ובשנים האחרונות אף פחות מכך 1,700 בשנה, כך שברור שיעדים אלו אינם ברי השגה אלא אם כן יחול מהפך ממשי בציבור החרדי.

5. החוק קובע כי במידה ומספר התגייסים יהיה פחות מ-75 אחוזים מיעד (שהם 3,600 לפי היעד הנוכחי וכ-4,300 מהיעד לפי יועמ"ש הועדה) ישללו כלל תקציבי הישיבות לחלוטין, במידה והיו יותר מתגייסים יופחתו התקציבים באופן מדורג.

חרדי⁶. מדובר גם בהחלשה מהותית של כח הקניה החרדי מול החילוני. (סעי' 26 ט"ז 2,3,4)

ביקורת ואכיפה

החוק קובע כי בשונה מהעבר⁷ חובת שר הבטחון למנות מפקחים לפי מפתח מספרי, כך שלכל מספר בחורים ימונה מפקח, כאשר המפקח מחוייב לעשות ביקורת כל שלושה חודשים. כמו כן מחייב החוק דיווח קבוע לוועדות הכנסת על קיום מדוקדק של סעיף זה. (תיקון סעי' 49 א'-ח')

אכיפה

בנוסף קובע החוק סנקציות חמורות על ראש ישיבה (או מורשה חתימה אחר מטעם הישיבה) שיחתום על תצהיר שנמצא שאינו נכון. על כל בחור שימצא המפקח שאינו עומד בתנאי התצהיר יקנס רה"י ב-1,500 ש"ח, בנוסף לאפשרות העמדתו לדין בגין עבירה פלילית (שעונשה עד 5 שנות מאסר). באם ימצא מנכ"ל משרד הבטחון "יסוד סביר להניח"⁸ כי לגבי 5 אחוזים מבני הישיבה לא התקיימו התנאים יקנס את רה"י ב-20,000 ש"ח (כאשר על כל עבירה חוזרת יקבל קנס נוסף) בנוסף לעבירה פלילית כנ"ל. לגבי בחור שנמצא שלא עומד בתנאי הדיחוי (כגון שנעדר בשעת הביקורת וכדו') תישלח התראה לראש הישיבה, ובפעם השניה שימצא כן ישלל ממנו הדיחוי. (סעי' 26 כ')

תוקף החוק

תוקף החוק ל-6 שנים, כאשר ניתנת האפשרות להארכתו בתנאי שעמדו 4 שנים מתוך 6 ביעדי הגיוס. אמנם כבר אחר 3 שנים של אי עמידה ביעדים קובע החוק שיתקיימו דיונים לגבי שינויי חקיקה וכדו', כדי להביא לעמידה ביעדים.

הסדרת מעמדם של אלו שלא התייצבו בשנה האחרונה

החוק קובע שאלו שלא התייצבו בתקופה האחרונה לא ינקטו כלפיהם הליכים משפטיים ובלבד שעמדו ביתר התנאים לקבלת דיחוי. (כלומר שלא עסק בשום עיסוק רשום, גם לא בימי בין הזמנים).

איסור מניעת מידע מבחורים על מסלולי הצבא

החוק אוסר על ישיבה למנוע מבחורים מידע על מסלולי הצבא, הקנס על כך נקבע בשלילת סעיף 46 מעמותת הישיבה.

מניעת הפגיעה ביוצא צבא אשה

לא יפגע מעמדה של יוצא צבא אשה בשירות הבטחון בגין שירות תלמידי ישיבות. (סעי' 26 כא)

הקמת מכינות קדם צבאיות חרדיות

שר הבטחון יפעל להקמת מכינות קדם צבאיות המיועדות לחרדים. (סעי' 26 כה)

6. גם אם הזוג החילוני משתמטים ולא עשו צבא. ממוצע של 100,000 ש"ח לפי ערך דירה של 2,000,000 ש"ח.
7. בחוקים הקודמים הנוסח היה שהשר 'רשאי' למנות מפקחים, וודאי שלא היתה הוראה למספר מפקחים ומספר הביקורות שיערכו.
8. כלשון החוק.

סיכום הדברים

לפי החוק המוצע, במידה ולא יעמדו ביעדים, יחזרו כל הסנקציות ושלייה מלאה של תקציבי הישיבות מיד לאחר השנה הראשונה, כאשר הסנקציות האישיות אף חמורות הרבה יותר, כאשר באופן כללי ניתן לומר שהם קובעות את כלל בני הישיבות כאזרחים סוג ב' שניתן לשלול מהם כל הטבה ולהטיל עליהם כל מס אפשרי¹, זאת בעוד בחוק לפיד גנץ לא היו כלל סנקציות אישיות, ואף שלילת התקציב היתה הדרגתית ומתונה מאוד (הורדה של 20 אחוזים בשנתיים הראשונות אח"כ 40 אחוזים וכן הלאה).

הרווח היחיד הנראה מהחוק הוא ביטול איום המעצרים המרחף על בני הישיבות. אלא שגם רווח זה הוא אחיזת עיניים, מאחר שהחוק קובע כי שלילת הדיחוי תתאפשר רק בהתחשב בצורכי הבטחון, ומאחר שאגף כח אדם בצה"ל כבר הודיעו כי חסרים 12,000 חיילים לצבא², קשה לראות איך יתאפשר לאשר דיחויים ע"פ החוק, בפרט כאשר היועמ"ש והבג"ץ נמצאים ברקע.

בנוסף, לאור החמרה דרסטית של הביקורות והאכיפה, יהיו בחורים רבים שימצאו את עצמם ללא דיחוי (ראה להלן בהרחבה בענין החמרת הביקורות והאכיפה), ויהיו במצב חמור בהרבה מהמצב בלי חוק, מכיון שיהיו בודדים בלי גיבוי ציבורי ובחשש מעצר גדול בהרבה³. כך שניתן להניח כמעט בודאות שעל כל בחור שנעצר במצב היום, יהיו כמה וכמה בחורים שיעצרו באם יכנס החוק לתוקף, וחמור מזה יהיו כמה בחורים שלא יעמדו בלחץ ויתגייסו לצבא.

1. בשונה מכל משתמש חילוני ואף בשונה מגנבים ופושעים שיכולים להוציא רשיון לקנות דירה במחיר למשתכן ואף לקבל פטור ממס רכישה.

2. ראש אכ"א בכנסת כ"ד אלול פ"ה, וכן חזר על הדברים נציג הצבא בדיון בכנסת י"ח חשון תשפ"ו.

3. הן מצד העדר הגיבוי והן מצד הסיכוי הסטטיסטי כאשר הצבא יתמקד בהם ואין סיבה שיותר עליהם. להבדיל מהמצב היום שישנם עשרות אלפי עריקים וכן יש התנגדות ציבורית למעצרים.

פרק ב'

משמעויות החוק

יש השלכות משמעויות מאוד בעצם הבאת החוק לדיון בתמיכת החרדים, כאשר גם אם החוק בסוף לא יעבור או שיפסל על ידי בג"ץ כפי התרחיש הסביר ביותר, מכל מקום התקדים של הסכמה החרדית ליעדים, סנקציות ועונשים תקדימיים כבר נקבעה, וכפי שנפרט.

קביעת רף מינימום

בעצם הגשת החוק לדיונים באישור המפלגות החרדיות, יש לראשונה הצהרה של הסכמה ליעדי גיוס משמעויותיים שמעולם לא היו, כאשר כבר בשנים הקרובות מגיעים ל-50 אחוזים משנתון. אפילו בחוק לפיד גנץ תשפ"ב (שכל המפלגות החרדיות התנגדו לו נחרצות בהוראת כל גדולי ישראל) לא התקרבו למספרים האלו! ברור, שלאחר שהחרדים יתנו הסכמה עקרונית למספרים אלו, מכאן ואילך לא יסכימו הבג"ץ ושאר הגורמים לפחות מכך, זאת גם אם החוק בסוף לא יעבור (או שיפסל בבג"ץ), וגם אם יעבור ולא יעמדו ביעדים. רף המינימום כבר נקבע בלי אפשרות לרדת ממנו, והוא יהיה נקודת הפתיחה לכל מו"מ עתידי.

כבר היום לאחר שטייטת החוק פורסמה ופורסם על דיונים לתמיכה בחוק, הודיעה היועצת המשפטית של ועדת חו"ב שהחוק אינו גמור, והיא דורשת כמה הוספות עליו - כמו הגדלת היעדים החמרת האכיפה ועוד, כך אנו רואים איך כל צד של הסכמה הופך לבסיס למו"מ והגדלת הדרישות.

החלשת כח העמידה של הבחורים

מעבר לקיבוע רף המינימום מצד השלטונות, יש כאן אמירה מסוכנת כלפי פנים, מאחר שגם אם הכונה להרויח זמן ולא לעמוד ביעדים, המציאות היא שההסכמה והתמיכה בחוק מתפרשת בציבור כאמירה ברורה שעל בחור שלא לומד להתגייס לצבא (וכאשר מדובר על 50 אחוזים ויותר¹ זה מתפרש שמי שלא מאוד מתמיד ומצליח בלימוד צריך ללכת לצבא). חשוב לדעת שזו האמירה הרווחת בציבור, כאשר כל כלי התקשורת - כולל אלו המוגדרים חרדים, מצהירים שתמיכה בחוק היא הסכמה להתגייסות של חרדים לצבא².

הדברים מתחזקים יותר בהצהרות דובריים וחכי"ם חרדים שונים (כמו הצהרת ח"כ יעקב מרגי³ שהם "מובילים חוק שיביא לגיוס 50 אחוז משנתון". וכן הצהרות דומות של דובר ש"ס אשר מדינה. בנוסף פורסמו אלפי מודעות בציבור החרדי עם מכתב מרבנים מסויימים הקוראים לתמוך בחוק, כאשר כותרת המודעה "לתמוך בחוק על מנת להציל את מה שניתן" והמשמעות ברורה...).

כמו כן ברור שהגייסים והמסיתים למיניהם ישתמשו בהסכמה חרדית לחוק כלגיטימציה לגיוס⁴, והסכמה עצומה, בפרט כאשר מדובר על בחורים חלשים שגם כך עומדים בפני נסיונות לא פשוטים, (ובפרט אם יוטלו

1. כמובא לעיל בתקציר החוק לגבי השנה השישית.

2. הדברים נאמרים כל הזמן בכלי התקשורת, כך לדוגמא בתוכנית ברדיו קול ברמה חשון תשפ"ו הצהירו כלל הפרשנים ש"השאלה על שולחנם של גדולי ישראל האם מסכימים לגיוס 4,800 בחורים בשנה", וכן נכתב בכלי תקשורת רבים בשבוע זה (חיי שרה תשפ"ו)

3. ערוץ הכנסת כי חשון תשפ"ו.

4. ק"ו ממה שכיום משתמשים באמירתו של מרן הרב שך שועד הישיבות לא ייתן דיחוי למי שעוסק לפרנסתו, כהסכמה לגיוס, דבר שכמובן רחוק שנות אור מכוונתו.

סנקציות נוספות ע"פ החוק). מצג זה כביכול ישנה הסכמה רבנית לגיוס 50 אחוזים, מחליש מאוד את כח העמידה שלהם. ראשי ישיבות ומחנכים רבים מעידים שכבר כיום שומעים זמירות שכאלה מבחורים.

יודגש כי השפעה הרסנית זו על כח העמידה של בחורי הישיבות, חלה כבר בעצם ההסכמה לחוק כזה, גם אם (כפי התרחיש היותר מסתבר) הוא לא יכנס כלל לתוקף.

ויתור על הדרישה המינימאלית "מי שרוצה ללמוד יוכל ללמוד"

יעד של 50 אחוזים הוא הרבה מעבר ל"מספר", מכיון שאם עד היום היחס היה שחרדים לא מתגייסים והדרישה מהם היא שגם הם יתרמו משהו (ומספרי היעדים היו בהתאם), הרי שיעד של 50 אחוזים (ואף יותר) מבטל לחלוטין את כל הגישה, הוא מבטא התקרבות לדרישת החילונים שכל החרדים יתגייסו "למעט מספר עילויים שישבו וילמדו". בפרט כאשר בחוק מבהירים שכל נתינת הדיחויים כפופה לצורך הביטחוני... כלומר הסכמה על החוק היא הסכמה הצהרתית לויתור אפילו על הדרישה המינימאלית ש"מי שרוצה ללמוד יוכל ללמוד", שהרי גם אלו שרוצים ללמוד מוגבלים למספרי היעדים וכפופים לצרכים ביטחוניים. גם כאן ההשפעה היא כלפי חוץ אך לא פחות מכן כלפי פנים, ומהווה לגיטימציה גדולה חלילה להליכה לצבא.

סלקציה מודרנית - הגדרת הציבור החרדי כסוג ב'

בעוד שופטי בג"ץ אובדי עצות איך לאיים על בני הישיבות, כאשר איום המעצרים משפיע מעט מאוד (אי אפשר לעצור באמת עשרות אלפי בני ישיבות⁵), ולהטיל סנקציות כלכליות יש להם בעיה מאחר שסנקציה שתוטל על עריקים תשפיע גם על המשתמטים החילוניים, ואין אפשרות חוקית להטיל סנקציות רק על בני הישיבות. (לגבי ביטול ההנחה במעונות היה תירוץ משפטי להחיל אותו דוקא על בני ישיבות, כאשר גם זה נחשב כ'יחידוש משפטי של היועמשי"ת והבג"ץ, כאשר יתכן שבהמשך יהיה אפשר למחוק ואף לתקן עיוות זה), אומנם כאן מגיע החוק ומגיש לבג"ץ במתנה הגדרה חוקית של כלל בני הישיבות כקבוצה נפרדת, ואף קובע בהסכמה חרדית כי יחולו עליה עונשים שאין על כל אדם אחר שאינו מתגייס לצה"ל! ומדובר בסנקציות חמורות ומקיפות השוללות זכויות בסיס של אזרחי המדינה, וכך מסכימים החרדים להגדרתם כאזרחים מסוג ב', (הגרועים אפילו מגנבים ופושעים שזכאים להוציא רשיון, לפטור במס רכישה ועוד).

זהו מדרון חלקלק מאוד, כאשר אין סיבה שבג"ץ והיועמ"ש לא ידרשו סנקציות נוספות, כאשר כבר כיום נשמעות קריאות לשלול את זכות הבחירה וכו'... גם כאן זהו תקדים שנקבע בעצם ההסכמה לחוק גם אם לא יעבור בפועל, כאשר לא נוכל בעתיד למחות על כך אחרי שהסכמנו לזה.

החמרת הביקורות והאכיפה

החוק קובע שהזכאים לדיחוי הם כאלו שלומדים לפחות 45 שעות שבועיות לבחור 40 שעות לאברך. דבר זה אינו חדש, אלא שבעבר לא התקיים כמעט פיקוח על כך, מה שאין כן היום שהחוק קובע חובת פיקוח מחמירה מאוד, כמו חובת שר הביטחון לשלוח ביקורת כל שלושה חודשים (ארבע פעמים בשנה!),⁶ כאשר ישיבה שבמשך פעמיים נעדרו 20 אחוזים מהתלמידים, תוצא מרשימת הישיבות שהלומדים בה זכאים לדיחוי.

5. כבר עכשיו הצהירו נציגי הצבא בועדת משנה לחו"ב שיש להם רק שש מאות מקומות כליאה, כאשר רובם המוחלט בתפוסה מליאה ע"י משתמטים וחיילים חילוניים. (כ-10,000 חיילים נשלחים ללכא הצבאי בשנה).

6. כאשר כפי שיובא להלן לא מדובר בביקורות הידיאטטיות של משרד הדתות, שגם שם היו ישיבות שנפלו, אלא ביקורות מחמירות בהרבה כפי שעולה מהקפדת החוק על פיקוח על הביקורות וכדו', ואם הצבא יתעצל הבג"ץ כבר ידאג לחייב אותו... כאשר לא מופקע כלל שפקחים יסגרו ישיבה ויאשרו רק מי שנמצא בביהמ"ד בתחילת הביקורת, וכמו שכבר היו מקרים כאלו בעבר. (אך בעוד שם היה מדובר על אישור לתקציב, כאן מדובר על כל החיים הרוחניים של הבחור).

חמור מכך הוא היחס לבחור עצמו שנעדר

בחור שאינו ממלא את התנאים, תישלח לראש הישיבה התראה, ובאם זה ימשך יפקיעו ממנו את הדיחוי. ננסה לחשוב על בחור שבמקרה נעדר פעמיים מהביקורת (כפי שמצוי היום גם בישיבות הטובות ביותר, ובפרט אם בחור נקלע למצב חולשה זמני וכדומה) בחור כזה ימצא את עצמו בלי דיחוי, עומד בפני איום ממשי של מעצר, ובלי שום גיבוי ציבורי כמו שיש לבחורים היום.

יתר על כן, החוק גם מהלך אימים על ראשי הישיבות, כשהוא קובע שאם למנכ"ל משרד הביטחון יש יסוד סביר להניח⁷ שלגבי 5 אחוזים מבני הישיבה לא התקיימו התנאים לדיחוי כנגד הצהרת רה"י, יוטל על רה"י קנס של 20,000 ש"ח מלבד שלילת האפשרות שלו להצהיר להבא וכו'. זאת מלבד העבירה הפלילית, (שעונשה עד 5 שנות מאסר). מספיק חמישה בחורים מישיבה של 100 בחורים שיש יסוד סביר להניח שאינם עומדים בתנאים, כדי להטיל קנסות וסנקציות אישיות על רה"י. ומה יעשה ראש ישיבה שנכנסו לו כמה בחורים ל"משבר" זמני וכדומה, האם יצהיר שאינם זכאים כבר לדיחוי וישליך אבן אחר הנופל? כאשר הבעיה חמורה יותר בישיבות חלשות של בחורים מתמודדים בדרגות שונות, כאשר שם מראש כח העמידה שלהם חלש יותר, ומה יעשו כאשר ראש הישיבה יסרב לחתום להם על תצהיר מחשש שיקנס ויועמד לדין? ומה יעשה בחור מתמודד שאינו יכול להתחייב ללימוד באמת של 45 שעות שבועיות, כאשר הוא ימצא את עצמו בלי ישיבה שמוכנה לקבל אותו...⁸ (והמצב יהיה שונה מאוד מהמצב היום בו כל בחור הוא חלק מעשרות אלפי בני ישיבות, ואילו במצב של חוק בחור שיפלט יהיה בודד בלי שום גיבוי ואף בהרגשה שזרקו אותו, ואולי אפילו יחשוב שזה חסד עם הישיבות להתגייס ולמלא את היעדים...)

גם אם יש כאלו שמספרים שיהיה אפשר להסתדר עם השלטונות, ויש לנו קשרים עם הצבא והפקידים וכו', אין לזה על מה להיסמך. המציאות כיום שארגוני השמאל בסיוע הנלהב של היועמ"ש ובג"ץ מפקחים על כל סעיף באדיקות⁹, גם בחוק רואים את היחס המחמיר לביקורות, כאשר החוק מחייב לדווח לועדות הכנסת על מינוי מספר המפקחים הנדרש, וכן על מספר הביקורות שנעשו בפועל, ואף על אמצעי האכיפה שנקטו ועוד, דבר שלא היה בשום חוק שקדם לו¹⁰. כאשר בכל מקרה בסוף תלויים באותם מפקחים שנמצאים בשטח, שלכל הפחות חלקם לא נמנים על אוהבי הדת הגדולים ביותר, כשהם גם יודעים באיזה צד מרוחה החמאה במדינת ישראל. כך שודאי בחלק מהישיבות יתקיים הפיקוח ההדוק ככתבו וכלשונו, כאשר דוקא לישיבות החלשות יותר מסתבר שיש פחות קשרים ואמצעים לעמוד בפניהם...

7. יש לשים לב ללשון החוק - לא צריך ראיות, מספיק "יסוד סביר להניח"...

8. רק לסבר את האוזן, 45 שעות שבועיות, הם 9 שעות לימוד חמשה ימים בשבוע. (השעות הללו רק בשעות היום, דהיינו יותר מסדר א' וסדר"ב מלאים!!!)

9. ניתן לראות זאת לגבי מספרי הגיוס, שלאחר שנים שלצבא היה אינטרס לנפח אותם בשיתוף עם החרדים בג"ץ התערב וקבע קריטריונים ברורים שלפיהם מספר המתגייסים החרדים היה פחות בהרבה.

10. כאשר היועמ"ש של ועדת חו"ב כבר דורשת הוספת טביעות אצבע וכדו'. גם אם לא תתקבל דרישתה ודאי שיהיה קשה הרבה יותר לטייח באוירה זו.

התערבות של הצבא בתוך הישיבות

מעבר לביקורות שמחמירות מאוד ע"פ החוק ממה שהיה נהוג בעבר, החוק גם קובע כי את החופשות בישיבות והכוללים יקבע שר הביטחון, וכך כל בין הזמנים או שבת התאחדות וכדו' יצטרכו את אישור שר הביטחון, שכמובן אינו חייב לאשר אותם. (ניתן בקלות לדמיין מצבי לחץ צבאי או פוליטי, שבו שר הביטחון יחליט להכפיף את החופשות בישיבות לחופשות החיילים וכדומה).

הסתבכויות שונות

כאמור בעקבות החמרת הפיקוח והכללים גדלים הסיכויים להסתבכויות שונות, כאשר נראה שיש כונה להכשיל ככל הניתן. דוגמא בולטת נמצאת בפיסקה בחוק הקובעת כי יבוטלו הסנקציות מכל אלו שלא התייצבו בשנה האחרונה, אך מודגש שזה בתנאי שעמדו בכל שאר התנאים לקבלת דיחוי. כלומר, כל מי שבשנה האחרונה בזמן היעדר החוק עבד בבין הזמנים וכדומה, לא יקבל דיחוי.

כל האמור נכון גם במידה והכוונה האמיתית היא לא לעמוד ביעדים. אך באם יש כאלו שכוונתם אכן לעמוד ביעדים (ולו בחלק מהם), הרי שמדובר כאן על הרס עולם התורה כפשוטו. מעבר לכך שלאחר שכל רבותינו הורו באופן ברור שגם לבחור שאינו לומד אסור ללכת לצבא, כאשר "פסיק רישא שיתקלקל" כלשון גדולי ישראל שליט"א. גם הטענה כאילו זה יציל את לומדי התורה אין לה שחר: א. ברור שגם בהרבה פחות מחמישים אחוזים מגיעים לתוך בסיס עולם התורה החרדי, גם כאלו שלומדים. ב. במידה וחלילה יהיו אחוזים גדולים של חרדים שמתגייסים (גם בהרבה פחות מ-50 אחוז), זה יהפוך את הצבא ללגיטימי וכאופציה ריאלית לבחור חרדי (לכל אחד יהיה חלילה אח, בן דוד או שכן בצבא, גם כאלו שאינם נוער שוליים ונראים בחורי ישיבה לכל דבר), וכך כל בחור שיקלע למשבר או קושי יוכלו לפתותו ללכת לצבא. בפרט באוירה של סנקציות קשות כנ"ל על מי שלא מתגייס. לא צריך להיות בעל ראייה למרחוק כדי להבין שהמשמעות של זה היא הרס עולם הישיבות. ג. בנוסף מצב בו אחוז גבוה מהציבור החרדי הוא כזה שעבר 'כור היתוך' שבו "כל היהדות עלולה להתחסל ברגע אחד" (כלשון גדו"י שליט"א), ישנה באופן בלתי הפיך את כל הציבור החרדי רח"ל.

פרק ג'

סיכום והשוואה למצב היום

כאמור ודאי שהמצב כיום בו נשללו תקציבי הישיבות וישנו איום מעצר על בני הישיבות אינו המצב הרצוי כלל, אולם ישנם כמה נקודות שרצינו להעמיד.

ישנו סיכוי להסדר טוב בהרבה בעתיד:

א. המצב במדינה כיום, לאור המלחמה, ובעיקר לאחר המאבק על הרפורמה המשפטית וכו', שאנשי השמאל בג"ץ ושות' איבדו כל רסן בהשתוללות חסרת תקדים כנגד כל דבר שקשור לאנשי הימין ולהבדיל לעולם התורה. יתכן מאוד שיחולו שינויים במצב הזה והסערה תירגע, בפרט אם אנשי השמאל יקחו חלק בשלטון בצורה כזו או אחרת, שאז יהיה להם אינטרס להרגיע את המצב. וכמו שראינו בממשלת בנט לפיד שאושר חוק הרבה פחות חמור, בלי כל השואה לחוק המוצע היום. (כאמור, בחוק המכונה "מתוה גנץ" היעדים נמוכים בפחות מחצי ואין שום סנקציות, מלבד שלילת תקציבים שגם זה לא באופן מוחלט כמו בחוק הנוכחי).

ב. באופן כללי זהו דבר מזיק ולא רצוי למדינה דמוקרטית שציבור גדול מוגדר כפורע חוק, גם בלי לנקוט בצעדי מחאה כל שהם. חמור יותר מבחינת המדינה המצב שבו יש עשרות אלפי אנשים שמצהירים שאינם מקיימים את החוק, כאשר המדינה לא יכולה באמת לאכוף את החוק, וגם לא להכניס עשרות אלפים לכלא¹, ובכך מאבדת רבות מכח השלטון הבנוי גם על רגש בסיסי של פחד מאי ציות לחוק. כפי שהובא, המדינה נגררה למצב הזה על ידי אנשי השמאל והבג"ץ, אך במצב פחות קיצוני המדינה מעצמה תחפוץ בהסדרה.

גם לגבי "תקופת הביניים" עד שתהיה הסדרה בעז"ה, רואים כבר שהשלטונות מגלים סימני שבירה, כך המשטרה הודיעה פומבית שאינה מתכוונת לעצור עריקים מכיון שזה גורם להם להפרות סדר (כאשר המעצרים האחרונים כמעט כולם היו על ידי המשטרה הצבאית, מעצרים אלו הם מורכבים ונדירים יותר).

אכן אם יוגש החוק בהסכמת החרדים ויקבע כאמור 'רף המינימום', לא יוכלו השלטונות והבג"ץ להתפשר על פחות ממה שהחרדים הסכימו, בעקבות כך כל מו"מ עתידי יפתח בתנאי המינימום עליהם הסכימו החרדים, הן לגבי מספרי היעדים והן לגבי הסנקציות. וזאת כנ"ל בשעה שמרבית הסיכויים שהחוק לא יכנס לתוקף אלא יתקע בכנסת או בבג"ץ... (שגם אם יאשר את החוק סביר מאוד שיקבע שבמצב הבטחוני היום גם לפי החוק אין לאשר דיחויים, מאחר שהחוק קובע שינתנו "בהתחשב בצורכי הבטחון", וכך נשארנו עם הסנקציות, היעדים ובלי דיחויים²...)

1. כבר היום נשמעים ביטויי שבירה רבים מצד השלטונות, כמו הצהרת המפכ"ל שמשטרה האזרחית אינה משתפת פעולה יותר עם המעצרים מכיון שהמחאות וההתנגדות עשו לה כאב ראש גדול, גם המשטרה הצבאית נמנעת מלעצור בריכוזים החרדיים, כאשר אף נציג הצבא בועדת חו"ב הודיע כי המעצרים גורמים לו לאבד כח אדם במקום להוסיף מאחר שהוא צריך להקצות משאבי כח אדם למחאות וכו'.
2. חשוב גם להבין שבמקרה שיתקבל החוק אין סיכוי להעביר אחר כך חוק יותר טוב, מכיון שכיום החוק מוגדר כחוק המיועד להביא לגיוס

במצב היום ניתן לחזק את בני הישיבות הרבה יותר כנגד הנסיונות:

כפי שהוזכר, אם יכנס החוק לתוקף, מעבר לסנקציות שיכנסו כבר לאחר שנה ואף יוחמרו בהרבה, עיקר הבעיה היא האמירה כלפי פנים, כאשר זה מתבטא כהסכמה לכך שבחורים חרדים צריכים להתגייס לצבא אם אינם לומדים (וכאמור, כאשר מדובר על 50 אחוזים זה מתפרש לכל מי שלא מצליח בלימוד). כאשר זה מצטרף לכך שעלולים להיות בחורים רבים שיכשלו בביקורות הרבות, (מספיק שבחור נעדר פעמיים מכל סיבה שהיא כדי לשלול ממנו את הדיחוי), והחשש היותר גדול - בחורים חלשים רבים שלא יהיה מי שיסכים לחתום להם על תצהיר ובכך להסתכן בקנסות גבוהים וכו'.

חשוב להבין את ההבדל בין זה למצב היום. במצב הקיים, כל בחור מרגיש שהוא חלק מעשרות אלפי בחורים וזה נותן לו כח עצום לעמוד בניסיון, כאשר גם עצם המצב שבו עולם התורה נמצא במאבק על קיומו מביא לרגש הזדהות ציבורי שמחזק הרבה בחורים גם כאלו שבזמנים רגילים היו עלולים להתפתות לצבא. גם החשש ממעצר אינו חזק כ"כ, כאשר מדובר על מספרים נמוכים, זאת בנוסף לתמיכה הציבורית האדירה שמקבל כל מי שנעצר.

לעומת זה, מי שח"ו ישלל ממנו הדיחוי, ימצא את עצמו מאוים במעצר כמעט ודאי, כאשר הוא בודד ובלי שום גב ציבורי, ובפרט כאשר הוא גם מתבייש בכך שלא עמד בביקורות או שלא הסכימו לחתום לו. נראה שאין הרבה בחורים שיעמדו בניסיון הזה, בפרט כאשר מדברים על השכבות היותר חלשות. יתכן מאוד גם שבמקומות מסויימים אף יעודדו אותו להתגייס מכיון שבכך הוא מציל את שאר בני הישיבות מסנקציות וכדו'. מאותה סיבה תיתכן גם דעיכה ציבורית של ההתנגדות לצבא. כמובן שגייסים ומסיתים למיניהם ישתמשו בכל זה להפיל בחורים רבים ברשתם רח"ל. (ישנם רבים שאיום הסנקציות הכלכליות הכבדות לשנים ארוכות מאיים עליהם הרבה יותר מאשר חשש רחוק ממעצר לתקופה קצרה).

כך גם הכריזו בדיון בוועדת משנה לוועדת חו"ב שרק סנקציות אישיות כלכליות והסכמת הרבנים תביא לגיוס חרדים³. כאמור ניתן לומר כמעט בודאות, שעל כל בחור שיעצר בהיעדר חוק יהיו כמה וכמה שיעצרו מחמת החוק. וחמור מכך - יהיו כמה וכמה שיפלו לצבא בעקבות ההסכמה לחוק והלחץ שבעקבות כך.

חשוב לציין שבנקודה זו יש הרבה מה לעשות במצב היום, גם אם כיום ישנם בחורים שחוששים ממעצרים. באם הרבנים וראשי הישיבות ימשיכו להכניס אורה של רוממות במאבק על קיום התורה בא"י, ברור שזה יחזק מאוד את רוב ככל הבחורים. רואים שגם אנשים מגושמים ביותר במצבי מלחמה מוכנים להקריב מהונם ונפשם עבור מטרות הבל וריק, כל שכן עבור כבוד שמם ולימוד התורה"ק.

יתר על כן רבים ממפקדי וגייסי הצבא הצהירו בשנים האחרונות בתסכול, שבשנים שהיה מאבק ונושא סביב גיוס בחורי הישיבות ירד מספר המתגייסים החרדים באופן דרסטי (הדברים מובאים גם במרכזי המחקר השונים ואף נאמרו לאחרונה ע"י מזכיר הממשלה י. פוקס) ומדובר על כאלו שהתגייסו בעקבות פיתויי ממון כבוד וכו', גם אצלם בשעת מאבק קבלו כח לעמוד בניסיון, כל שכן בני הישיבות הקדושות⁴. כך, שעל אף שהמצב היום ודאי אינו רצוי, אך ניתן לומר בבירור שעולם התורה יכול לעמוד בו, וודאי שהוא עדיף על החוק המוצע.

נוסף לכל הנ"ל, מכיון שאין סיכוי וכוונה לעמוד ביעדים, הסכמה לחוק בהכרח תביא להתנגשות הבאה, בין אם החוק לא יעבור ובין אם יכנס לתוקף ויפקע בעתיד עקב אי עמידה ביעדים. אלא שבמקרה של הסכמה לחוק יגיע הציבור החרדי לסיבוב הבא כאשר הוא מוחלש הרבה יותר, מכיון שכבר הסכים ליעדים הגבוהים ולסנקציות המחמירות. וגרוע מכך כאשר כח העמידה של הציבור חלש מאוד ח"ו, לאחר שהגיוס לצבא קיבל כביכול לגיטימציה בהסכמה לחוק.

חרדים, אכן במידה ויש כבר חוק ורוצים להביא להורדת היעדים הרי שהוא מוגדר כחוק לפטור את החרדים, ואין ספק שבג"ץ יקבע שהוא כנגד חוק חופש האדם וחירותו, נגד השוויון וכמובן נגד הסבירות ודינו להימחק לאלתר.

3. כ"ג אייר תשפ"ה, מובא באתר הכנסת, דברים דומים השמיע בימים האחרונים גם מזכיר הממשלה י. פוקס.

4. ישנם צעדים רבים שניתן לעשות, כאשר זה מתבטא גם בפרטים קטנים כנסיעת הישיבה ליד כלא של בחור שנעצר, קבלות פנים, מענקים לעצורים, ואפילו הכנסת שירים מתאימים קודם הצפירה של שבת (כמו שבשנת המלחמה הוכנס באופן קבוע השיר "אחינו כל בית ישראל").

